

МАТЕМАТИЧНІ ОСНОВИ ПОДАННЯ ЗНАТЬ

Академічна характеристика дисципліни

Рік вивчення (курс)	Семестр	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин						Кількість годин на тиждень	Форма підсумкового контролю	Система оцінювання
			Всього	Лекції	Лабораторні	Практичні	Семінарські	Самостійна робота			
4	I	3	90	18	24			48	3	Залік, іспит	100-бальна, ECTS, національна (4-бальна)

Тип дисципліни – вибіркова.

Викладач – Любченко Костянтин Миколайович, старший викладач.

Мова вивчення – українська.

Форми організації освітнього процесу – лекції, лабораторні заняття, самостійна робота, індивідуальні навчально-дослідні завдання (повідомлення, реферати, презентації).

Заплановані результати навчання: У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

- знати що таке дані і знання;
- мати уявлення про процедурну та декларативну інформацію;
- знати основні особливості знань;
- мати поняття про побудову аксіоматичної теорії;
- знати поняття про формальне доведення і формальне виведення у численні висловлень;
- знати властивості відношення виведення у численні висловлень;
- знати поняття про несуперечність числення висловлень;
- знати правила введення та вилучення логічних операторів;
- знати поняття про повноту логічно несуперечливого числення;
- знати поняття про розв'язність числення;
- мати поняття про логічні мови та моделі подання знань;
- знати сутність та особливості мережної моделі;
- знати поняття фрейму та фреймової моделі подання знань;
- розуміти зміст продукції та продукційної моделі подання знань.

Компетентності студента:

- вміння розрізняти декларативну та процедурну інформацію, дані та знання;
- здатність доводити формальні теореми і здійснювати формальне виведення;
- вміння формалізувати міркування;
- вміння здійснювати логічний аналіз міркувань;

- вміння будувати логічне виведення;
- вміння знаходити всі (або за заданими ознаками) наслідки з заданих гіпотез;
- вміння визначати всі (або за заданими ознаками) гіпотези для відомих наслідків;
- здатність спрощувати системи висловлень;
- здатність розв'язувати логічні задачі та аналізувати міркування за допомогою інструментально-контролюючої програми Master of Logic;
- здатність будувати і аналізувати семантичні мережі і фрейми;
- здатність застосовувати продукційні моделі подання знань.

Змістові модулі (перелік тем):

Модуль 1. Числення висловлень

Тема 1.1. Мета, завдання і зміст курсу "Математичні основи подання знань". Огляд літератури. Знання та їх особливості.

Тема 1.2. Основні напрямки досліджень в галузі штучного інтелекту.

Тема 1.3. Побудова числення висловлень. Формальне доведення і формальне виведення в численні висловлень. Властивості відношення виведення у численні висловлень.

Тема 1.4. Несуперечність числення висловлень.

Тема 1.5. Правила введення і вилучення логічних операторів.

Тема 1.6. Повнота числення висловлень.

Тема 1.7. Адекватність числення висловлень алгебрі висловлень.

Тема 1.8. Розв'язність числення висловлень.

Тема 1.9. Встановлення існування доведень і виведень у численні висловлень.

Тема 1.10. Логічний аналіз міркувань.

Тема 1.11. Знаходження наслідків із заданих гіпотез.

Тема 1.12. Знаходження гіпотез для відомих наслідків.

Тема 1.13. Спрощення систем висловлень.

Тема 1.14. Логічні задачі.

Модуль 2. Моделі подання знань

Тема 2.1. Основні моделі подання знань.

Тема 2.2. Семантичні мережі.

Тема 2.3. Фреймові моделі. Сценарії.

Тема 2.4. Логічні моделі.

Тема 2.5. Продукційні моделі.

Рекомендована література

Основна:

1. Базы знаний интеллектуальных систем / Т. А. Гаврилова, В. Ф. Хорошевский – СПб: Питер, 2000. – 384 с.: ил.
2. Искусственный интеллект. – В 3-х кн. Кн.2. Модели и методы: Справочник / Под ред. Д.А.Поспелова – М.: Радио и связь, 1990. – 304 с.: ил.
3. Люгер, Джордж, Ф. Искусственный интеллект: стратегии и методы решения сложных проблем, 4-е издание.: Пер. с англ. – М.: Издательский дом "Вильямс", 2003. – 864 с.: ил.

4. Перспективы развития вычислительной техники: В 11 кн.: Справочное пособие / Под ред. Ю. М. Смирнова. Кн. 2. Интеллектуализация ЭВМ / Е. С. Кузин, А. И. Ройтман, И. Б. Фоминых, Г. К. Хахалин. – М.: Высш. шк., 1989. – 159 с.
5. Пospelов Д. А. Фантазия или наука: на пути к искусственному интеллекту – М.: Наука. Главная редакция физико-математической литературы, 1982. – 224 с., 15 илл.
6. Представление и использование знаний: Пер. с япон./ Под ред. Х. Уэно, М. Исидзука. – М.: Мир, 1989. – 220 с.
7. Клини С. К. Математическая логика М.: Мир, 1973. – 480 с.
8. Мендельсон. Введение в математическую логику . – М.: Наука, 1976. – 320 с.
9. Новиков П. С. Элементы математической логики. – М.: Наука, 1973. – 400 с.
10. Хромой Я. В. Математична логіка. – К.: Вища школа, 1983. – 208 с.
11. Любченко К. М., Триус Ю. В. Елементи математичної логіки з комп'ютерною підтримкою / Посібник для вчителів: Черкаси: Видавничий відділ ЧНУ, 2004. – 88 с.
12. Субботін С. О. Подання й обробка знань у системах штучного інтелекту та підтримки прийняття рішень: Навчальний посібник. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2008. – 341 с.
13. Игошин В. И. Задачник-практикум по математической логике: учеб. пособие для студентов-заочников физ.-мат. фак. пед. ин-тов. – М.: Просвещение, 1986. – 159 с.

Додаткова:

1. Перминов В. И., Савинков В. М. Толковый словарь по информатике. М.: Финансы и статистика, 1991. – 543 с.
2. Яблонский С. В. Введение в дискретную математику. – М.: Наука, 1979. – 272 с.
3. Компьютер обретает разум: Пер. с англ. / Под редакцией и с предисловием В. Л. Стефанюка. – М.: Мир, 1990. – 240 с. ил.